

Warszawa, 12-03-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

VII.611.5.2025.WW

Pani
Mariola Łodzińska
Prezes Naczelnej Rady
Pielęgniarek i Położnych
Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych
AE:PL-14317-89369-AJGJG-11

Szanowna Pani Prezes,

do Rzecznika Praw Obywatelskich na przestrzeni ostatnich miesięcy wpłynęły indywidualne wnioski od emerytowanych pielęgniarek oraz położnych, a także zbiorowy protest Komitetu Emerytowanych Pielęgniarek i Położnych, dotyczący z jednej strony problemu konieczności złożenia we właściwej okręgowej izbie pielęgniarek i położnych oryginału dokumentu Prawa wykonywania zawodu w celu uzyskania zwolnienia z opłacania składek członkowskich, a z drugiej strony odnoszące się do nowego wymiaru tychże składek.

W odniesieniu do pierwszej z zasygnalizowanych wyżej kategorii zarzutów, tj. konieczności złożenia we właściwej okręgowej izbie pielęgniarek i położnych oryginału Prawa wykonywania zawodu (PWZ), Rzecznik Praw Obywatelskich odnotował, że wiele emerytowanych pielęgniarek i położnych nie zgadza się z koniecznością złożenia po przejściu na emeryturę i zaprzestaniu wykonywania zawodu tego dokumentu.

Możliwość zachowania dokumentu potwierdzającego prawo do wykonywania zawodu ma dla tych osób duże znaczenie symboliczne z uwagi na traktowanie zawodu w kategorii powołania.

Jak sygnalizują osoby, które wystąpiły do RPO, w następstwie podjętej przez I Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Pielęgniarek i Położnych VIII kadencji uchwały z dnia 23 września 2024 r. w sprawie wysokości składki członkowskiej oraz zasad jej podziału, emerytowane pielęgniarki i położne „zmuszone” są niejako do złożenia w okręgowych izbach pielęgniarek i położnych swoich Praw wykonywania zawodu, ponieważ w przeciwnym razie będą musiały – pomimo zaprzestania wykonywania zawodu – opłacać relatywnie wysokie składki członkowskie. Zgodnie bowiem z § 4 powyższej uchwały, „z opłacania składek członkowskich zwolnione są pielęgniarki i położne, które zaprzestały wykonywania zawodu pielęgniarki, położnej i złożyły we właściwej okręgowej izbie pielęgniarek i położnych oryginał PWZ”¹.

Powyższy problem dotyka nie tylko emerytowane pielęgniarki oraz położne, ale również, w analogiczny sposób, między innymi te z nich, których aktywność zawodowa ograniczona jest do wolontariatu. Takie osoby, jeśli chcą uzyskać zwolnienie z obowiązku opłacania składek, również muszą złożyć w okręgowej izbie pielęgniarek i położnych stosowne oświadczenie dotyczące zaprzestania wykonywania zawodu oraz zdeponować dokument Prawo wykonywania zawodu.

W tym kontekście Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 37 ust. 1 oraz 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki położnej², prawo wykonywania zawodu stwierdza w drodze uchwały na wniosek osoby zainteresowanej właściwa okręgowa rada pielęgniarek i położnych. Na podstawie tejże uchwały, będącej w istocie decyzją administracyjną³, powyższy organ dokonuje wpisu do okręgowego rejestru pielęgniarek i położnych oraz wydaje dokument „Prawo wykonywania zawodu pielęgniarki” lub „Prawo wykonywania zawodu położnej”⁴.

W konsekwencji, co wynika z przepisów ustawy o zawodach pielęgniarek i położnych, należy zasadniczo rozróżnić z jednej strony prawo wykonywania zawodu, będące

¹ Warto przy tym zaznaczyć, że zaległe składki podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 92 ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o samorządzie pielęgniarek i położnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1760).

² Dz.U. z 2026 r. poz. 15.

³ D. Karkowska, *2. Prawo wykonywania zawodu* [w:] D. Karkowska, W. C. Włodarczyk, *Prawo medyczne dla pielęgniarek*, Warszawa 2013.

⁴ Art. 41 ust. 1 ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej.

stwierdzonym w ramach postępowania administracyjnego uprawnieniem jednostki do legalnego wykonywania w prawem dopuszczonych formach zawodu pielęgniarki lub położnej, a z drugiej strony „Prawo wykonywania zawodu” będące oficjalnym dokumentem publicznym potwierdzającym posiadane uprawnienia i status zawodowy. „Prawo wykonywania zawodu pielęgniarki” lub „Prawo wykonywania zawodu położnej” jako dokumenty są wtórne wobec stwierdzonego wcześniej uchwałą organu samorządu zawodowego oraz potwierdzonego wpisem do rejestru prawa wykonywania zawodu, stanowiąc przede wszystkim zaświadczenie potwierdzające posiadanie określonego prawa i odpowiednich kwalifikacji zawodowych⁵. Tym samym też uznać można, że dopóki dana osoba ma prawo do wykonywania zawodu, dopóty powinna również, co do zasady, mieć możliwość posiadania dokumentu PWZ.

Jest to o tyle istotne, że, jak wynika z art. 42 ust. 1 ustawy o zawodach pielęgniarki położnej, prawo wykonywania zawodu wygasa w określonych przez przepisy sytuacjach, w tym w przypadku zrzeczenia się go przez pielęgniarkę lub położną. Przepisy ustawowe w tym zakresie nie wskazują, że następuje to również w związku z przejściem na emeryturę lub faktycznym zaprzestaniem wykonywania zawodu. Powszechnie obowiązujące regulacje nie wymagają więc, aby osoba zaprzestająca wykonywania zawodu, na przykład z powodu przejścia na emeryturę, musiała zrzec się prawa do wykonywania zawodu. Ustawodawca nie przewiduje także w takiej sytuacji konieczności zwrócenia okręgowej radzie pielęgniarek i położnych dokumentu potwierdzającego powyższe prawo⁶.

Warto też zwrócić uwagę, że zgodnie z ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. o dokumentach publicznych⁷ „dokument publiczny” to dokument, „który służy do identyfikacji osób, rzeczy lub potwierdza stan prawny lub prawa osób posługujących

⁵ Zob. D. Karkowska, *2. Prawo wykonywania zawodu* [w:] D. Karkowska, W. C. Włodarczyk, *Prawo medyczne dla pielęgniarek*, Warszawa 2013.

⁶ Obowiązku takiego nie przewidziano także w sytuacji utraty prawa wykonywania zawodu. Odmienne ta kwestia uregulowana jest w ustawie o zawodach lekarza i lekarza dentystry, która przewiduje zasadny unieważniania dokumentów potwierdzających prawo wykonywania zawodu oraz ich fizycznego uszkodzenia i złożenia w aktach osobowych prowadzonych przez okręgową radę lekarską (Art. 7d ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. z 2026 r. poz. 37).

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 1669 ze zm.

się takim dokumentem (...)”⁸. „Prawo wykonywania zawodu pielęgniarki” oraz „Prawo wykonywania zawodu położnej” zaliczyć natomiast należy do drugiej kategorii dokumentów publicznych w rozumieniu przywołanej wyżej ustawy⁹. Przepisy ustawy o dokumentach publicznych nie formułują natomiast obowiązku zwracania tego typu dokumentów przez jego posiadaczy, także po ustaniu prawa lub stanu prawnego, które one potwierdzają bądź też rezygnacji z wykonywania zawodu, którego dotyczą.

Co istotne, w uprzednio obowiązującej uchwale Krajowego Zjazdu Pielęgniarek i Położnych w sprawie wysokości składki członkowskiej oraz zasad jej podziału¹⁰ nie istniała konieczność złożenia PWZ jako warunek uzyskania zwolnienia z obowiązku opłacania składek członkowskich. Zgodnie z § 4 tejsze uchwały, z opłacania składek członkowskich zwolnione były pielęgniarki i położne:

(...)

2) które zaprzestały wykonywania zawodu i złożyły wniosek odnośnie zaprzestania wykonywania zawodu w okręgowej izbie, której były członkiem;

3) wykonujące zawód wyłącznie w formie wolontariatu;

(...)

8) niepracujące, które posiadają status emeryta, rencisty lub pobierają świadczenie przedemerytalne.

Mając powyższe na względzie, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich¹¹, **zwracam się z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie opisanego wyżej problemu wraz ze wskazaniem przyczyn wprowadzenia zmian w regulacjach dotyczących zwolnienia z obowiązku opłacania składek członkowskich w samorządzie pielęgniarek i położnych**. Będę w szczególności wdzięczny za poinformowanie Rzecznika, czy przed wprowadzeniem wskazanych zmian rozważane były rozwiązania alternatywne, pozwalające na zwolnienie ze składek przy jednoczesnym zachowaniu dokumentu PWZ.

⁸ Art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o dokumentach publicznych.

⁹ Art. 5 ust. 3 ustawy oraz § 2 pkt 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2019 r. w sprawie wykazu dokumentów publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2329 ze zm.).

¹⁰ Tekst jednolity uchwał Nr 18 i 22 VII Krajowego Zjazdu Pielęgniarek i Położnych z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości składki członkowskiej oraz zasad jej podziału.

¹¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.

Drugim z sygnalizowanych Rzecznikowi problemów jest **aktualny wymiar i sposób ustalania składki członkowskiej**. W skierowanych do RPO pismach podnoszone jest między innymi, że nowy i jednolity zarazem wymiar składki, oparty na przeciętnym wynagrodzeniu w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, jest rozwiązaniem niesprawiedliwym i nieuwzględniającym dostatecznie różnego statusu materialnego poszczególnych pielęgniarek i położnych, ich sytuacji życiowej oraz osiągniętych przez nie dochodów.

Podjęta w dnia 23 września 2024 r. przez I Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Pielęgniarek i Położnych VIII kadencji i obowiązująca od dnia 1 kwietnia 2025 r. uchwała w sprawie wysokości składki członkowskiej oraz zasad jej podziału zakłada, że miesięczna składka członkowska wynosi, niezależnie od statusu i formy zatrudnienia pielęgniarki lub położnej oraz jej sytuacji materialnej i życiowej, „1% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym ogłoszonego przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym zaokrągloną do pełnego złotego”. Na skutek wprowadzenia nowego wymiaru składek członkowskich, w przypadku emerytowanych i niewykonywujących zawodu pielęgniarek i położnych wysokość składki jest o niemal 30% wyższa od kwoty, na którą opiewałaby miesięczna składka członkowska w przypadku obliczania jej na poprzednich zasadach¹². Jednocześnie brak jest mechanizmów pozwalających na obniżenie lub zupełne zwolnienie z obowiązku uiszczania składek – przy równoczesnym zachowaniu prawa wykonywania zawodu oraz dokumentu Prawa wykonywania zawodu.

Rzecznik Praw Obywatelskich jest świadomy, że zmiana sposobu ustalania wysokości składek członkowskich mieści się w zakresie kompetencji powierzonych przez ustawodawcę samorządowi zawodowemu pielęgniarek i położnych. Tym niemniej, mając na uwadze istotną zmianę jej wysokości, odczuwalną w szczególności przez emerytowanych członków samorządu zawodowego, jak i tych, działających w ramach wolontariatu, oraz wpływające do biura RPO skargi, działając na podstawie art. 13 ust.

¹² Obliczone na podstawie Komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 11 lutego 2025 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2024 r. (<https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/komunikat-w-sprawie-przecietnego-wynagrodzenia-w-gospodarce-narodowej-w-2024-r-,273,12.html>) oraz Komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 11 lutego 2025 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, bez wypłat nagród z zysku, w czwartym kwartale 2024 r. (<https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/komunikat-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-wynagrodzenia-bez-wyplat-nagrod-z-zysku-w-czwartym-kwartale-2024-r-,272,12.html>).

1 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, zwracam się z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska także w tej sprawie.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/